

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
ім. Степана Шевчука

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття ОС Магістр
на тему: **«Семантика та символіка кольору крізь призму сучасного
соціально-гуманітарного дискурсу України (на прикладі творчої
роботи «Вогонь надії», батик)**

Виконала: здобувачка вищої освіти
II курсу ОС «Магістр»
Спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
Олена Олександрівна Саванчук
Наук. Керівник: ст. викладачка
Іванна Василівна Токар
Рецензент:

Рівне – 2024

Зміст

1. Вступ.....	1
2. Теоретичні основи семантики кольору	
2.1. Визначення семантики кольору.....	7
2.2. Історичний аспект використання кольору в мистецтві.....	11
2.3. Психологічні аспекти сприйняття кольору.....	14
3. Символіка кольору в українському мистецтві	
3.1. Традиційні значення кольору в українській культурі.....	17
3.2. Сучасні інтерпретації кольору в декоративно-прикладному мистецтві.....	19
3.3. Колір як елемент національної ідентичності.....	25
4. Соціально-гуманітарний дискурс та його вплив на кольорову символіку	
4.1. Соціальні зміни в Україні та їх відображення в мистецтві.....	29
4.2. Колір в контексті війни та національного відродження.....	31
4.3. Роль кольору у формуванні соціальних рухів і акцій.....	37
5. Аналіз сучасних мистецьких практик	
5.1. Кейс-стаді: виставки та проєкти, що акцентують на кольорі.....	39
5.2. Інтерв'ю з художниками про значення кольору в їх творчості.....	44
5.3. Вивчення арт-проєктів декоративно-прикладного мистецтва та їх кольорова палітра.....	45
6. Колір в сучасному мистецтві: тенденції та інновації	
6.1. Використання нових технологій у кольоровому мистецтві.....	47
6.2. Експерименти з кольором у декоративно-прикладному мистецтві.....	50
6.3. Перспективи розвитку кольорової палітри в українському мистецтві.....	52
7. Висновки.....	54
8. Список використаних джерел.....	58
9. Додатки.....	63

Вступ

Кольорова палітра є невід'ємною частиною мистецтва, що впливає на емоційне сприйняття творів, а також на формування культурних та соціальних ідентичностей. У контексті сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України, вивчення семантики та символіки кольору набуває особливого значення, оскільки колір виступає не лише естетичним елементом, а й могутнім комунікативним інструментом, здатними відображати соціальні, культурні та історичні контексти, колір може формувати суспільні настрої, культурні традиції та національну ідентичність.

Семантика кольору в українському мистецтві також виявляє вплив світових тенденцій, що відображаються в сучасних художніх практиках. Мистецтвознавці та соціологи зазначають, що колір може виступати не лише як естетичний елемент, а й як потужний комунікативний інструмент, який здатний передавати ідеї, емоції та соціальні настрої. У цьому контексті важливим є вивчення того, як сучасні художники використовують колір для вираження своїх думок і переживань, а також як цей колір сприймається суспільством.

Дослідження символіки кольору через призму сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України відкриває нові горизонти для розуміння культурних процесів, що відбуваються в країні. Важливим аспектом є інтеграція міждисциплінарних підходів, які об'єднують мистецтво, психологію, соціологію та культурологію. Це дозволяє глибше усвідомити, як колір взаємодіє із соціальними контекстами і як він може служити як інструмент для самовираження та ідентифікації в умовах глобалізації та культурних змін.

В умовах сучасних соціально-політичних змін, які відбуваються в Україні, колір набуває нових значень, які відображають колективний досвід, національну ідентичність та спільноту. Колір став символом

боротьби, надії та відновлення, особливо у контексті війни та національного відродження. Це створює потребу в аналізі того, як ці зміни впливають на сприйняття кольору в мистецтві та які нові асоціації виникають у суспільстві.

Наприклад, традиційні кольори, які раніше асоціювалися з певними культурними цінностями, можуть змінюватися або розширювати свої значення в контексті нових викликів та досвіду. Так, жовтий і блакитний, які є символами національного прапора, здобувають нову глибину, стаючи символами боротьби, надії та відновлення.

Колір в мистецтві виконує не лише естетичну функцію, а й є важливим знаковим елементом, що передає емоційний зміст, соціальні настрої та культурні цінності. Дослідження семантики і символіки кольору допомагає глибше зрозуміти, як художники використовують колір для вираження ідеї, настрою та соціальних коментарів, що стає особливо важливим в умовах соціальних трансформацій.

Вивчення кольору в контексті сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України вимагає інтеграції знань з різних дисциплін — мистецтвознавства, соціології, психології, культурології. Це дозволяє побачити колір не лише як естетичний елемент, але і як культурний код, що містить у собі соціальні, історичні та психологічні контексти.

В умовах глобалізації та впливу світових культур важливо дослідити, як колір в мистецтві сприяє формуванню національної ідентичності та культурної самоусвідомленості. Це особливо актуально для молодих художників, які прагнуть зберегти традиції, відтворюючи їх у сучасному контексті. Дослідження може виявити, як традиційні кольори адаптуються до нових соціокультурних умов.

Таким чином **актуальність теми** магістерської роботи полягає у необхідності глибокого дослідження кольору в мистецтві в умовах сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України. Це дозволить

зрозуміти, як колір впливає на формування ідентичності, соціальних настроїв та культурних цінностей, сприяючи розвитку українського мистецтва та збереженню його унікальної спадщини.

Метою даної магістерської роботи є дослідження семантики та символіки кольору в контексті сучасного українського мистецтва, зокрема виявлення їхнього впливу на формування соціальних настроїв та культурної ідентичності. У ході роботи буде проаналізовано, як колір використовується в художніх творах, які соціальні і культурні значення йому надаються, та як це відображає сучасні реалії України.

Об'єктом дослідження є колір, його семантичне значення та символічні асоціації в контексті сучасного українського мистецтва. Це включає в себе аналіз кольору як елемента художньої практики, що взаємодіє з соціальними, культурними та політичними аспектами життя суспільства, **предметом** є колір як комунікативний та символічний елемент, що відіграє значну роль у художніх творах та соціокультурних практиках в Україні.

Основні методи досліджень включають:

1. Аналіз контенту: цей метод дозволяє систематично досліджувати кольорову палітру в конкретних художніх творах, зокрема в живописі, графіці та декоративно-прикладному мистецтві. Аналіз контенту включає вивчення використання кольору, його розташування та поєднання, а також те, як він впливає на загальне сприйняття твору.
2. Семантичний аналіз: цей метод спрямований на вивчення значень кольорів у контексті української культури. Він передбачає дослідження культурних, історичних і соціальних асоціацій, пов'язаних з кольорами, а також їх зміну в умовах сучасності. Семантичний аналіз допомагає виявити, які нові значення набувають традиційні кольори у відповідь на соціальні виклики.

3. Соціологічні методи: зокрема, можуть використовуватися анкетування та інтерв'ю з митцями, кураторами та глядачами. Ці методи дозволяють зібрати інформацію про сприйняття кольору, асоціації, емоції та соціальні настрої, що виникають у відповідь на кольорові рішення в мистецтві.
4. Порівняльний аналіз: цей метод передбачає порівняння кольорових символів та їх значення в різних культурних контекстах. Дослідження може включати аналіз аналогічних кольорів в інших культурах і порівняння їхнього сприйняття в Україні, що дозволяє виявити унікальні риси та загальні тенденції.
5. Історичний метод: цей метод допомагає проаналізувати еволюцію кольору в українському мистецтві протягом часу, від традиційних форм до сучасних практик. Вивчення історичного контексту дозволяє краще зрозуміти, як культурні зміни вплинули на сприйняття кольору.
6. Кейс-метод: вибір конкретних художніх творів або виставок, що демонструють використання кольору, дозволяє провести детальний аналіз і виявити специфіку використання кольору в різних стилях і напрямках мистецтва. Це може включати вивчення окремих художників або груп, які активно досліджують колір у своїй творчості.
7. Візуальний аналіз: цей метод дозволяє вивчити кольорові рішення в художніх творах через безпосередній візуальний сприйняття. Аналіз композиції, колірної гармонії, контрасту та інших візуальних елементів може допомогти виявити, як кольори взаємодіють один з одним та з загальним змістом твору.

Практична значущість полягає у тому, що результати даного дослідження можуть бути корисними для художників, кураторів, культурних менеджерів та освітніх установ. Вони можуть використовувати отримані знання для створення виставок, які відображають актуальні соціальні та культурні теми, сприяючи розвитку мистецької освіти та культурних програм.

Елементи наукової новизни: магістерська робота «Семантика та символіка кольору крізь призму сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України» міститиме кілька ключових елементів наукової новизни, що відрізняють її від існуючих досліджень. Основні з них включають:

1. Інтеграція міждисциплінарних підходів. Робота поєднує знання з різних галузей, таких як мистецтвознавство, соціологія, психологія та культурологія, для всебічного аналізу семантики і символіки кольору. Цей інтеграційний підхід дозволяє виявити нові взаємозв'язки між кольором та соціальними змінами в Україні.

2. Актуалізація кольору як культурного коду. Дослідження розглядає колір не лише як естетичний елемент, але й як культурний код, що несе соціальні та політичні значення. У фокусі — зміна символіки кольору в умовах сучасних викликів, таких як війна, національна ідентичність та глобалізація. Це дозволяє глибше зрозуміти роль кольору у формуванні сучасної української культури.

3. Аналіз нових соціальних і культурних асоціацій кольору. Робота виявляє нові значення, які колір отримує у сучасному українському мистецтві. Це включає дослідження того, як традиційні кольори адаптуються до нових соціальних умов і які нові асоціації виникають у контексті сучасності.

4. Оцінка впливу кольору на емоційне сприйняття. Дослідження включає новий підхід до оцінки того, як кольори впливають на емоційне сприйняття глядачів. Використовуючи соціологічні методи, робота виявляє, які кольори викликають певні емоції та як вони взаємодіють із соціальним контекстом.

5. Вивчення кольору в контексті національної ідентичності. Особлива увага приділяється ролі кольору у формуванні національної ідентичності, зокрема у контексті відновлення культурних традицій. Це дослідження

підкреслює, як кольори стають символами соціальної єдності та колективного досвіду.

6. Практичні рекомендації для художників і кураторів. Робота пропонує практичні рекомендації для сучасних митців та кураторів, які прагнуть ефективно використовувати кольори в своїх творчих проектах. Це включає аналіз успішних прикладів використання кольору в сучасному мистецтві.

Таким чином, наукова новизна магістерської роботи полягає в інтеграції міждисциплінарних підходів до дослідження кольору, виявленні нових соціальних і культурних значень, а також в оцінці емоційного впливу кольору на глядачів. Це дозволяє створити глибше розуміння ролі кольору в сучасному українському мистецтві та його взаємодії з соціокультурними процесами.

Теоретичні основи семантики кольору

2.1. Визначення семантики кольору

Семантика кольору у мистецтві — це галузь дослідження, яка вивчає значення кольору та його символічну роль у художніх творах, а також у ширшому соціокультурному контексті. Це поняття охоплює не лише фізичні властивості кольору, але і його психоемоційний вплив, асоціації, які викликають кольори, а також культурні, історичні та соціальні контексти, що формують їхнє сприйняття.

На думку науковців, семантика кольору вибудовується навколо «емоційно-експресивних, семантичних, асоціативних, оціночних, стилістичних, культурологічних тощо» аспектів його сприйняття [27].

Впродовж століть кольори в народному мистецтві мають чітко окреслене символічне значення. Ця символіка є невід'ємною частиною нашого культурного надбання і використовується у різних мистецьких творах. Кожен колір несе в собі певний сенс, який переплітається з давньою міфологією, віруваннями, обрядами та релігією українського народу. Асоціації, що виникали в людському мозку при спостереженні за природою, лягли в основу символіки кольорів [5].

Світ кольорів це предметність природи, емоційно сприйнята людиною. Емоції стимулюють уяву, яка доповнюється міфологічними, релігійними та естетичними поглядами. Сприйняття кольору визначається асоціативними і більш широкими уявленнями про призначення кожного кольору, набуваючи певного символічного значення. Загалом символіка і семантика кольорів визначаються об'єктивними особливостями інтелекту людини [23].

У мистецтві колір часто використовується як символ, який передає ідеї, емоції або концепції, наприклад:

- червоний може символізувати любов, пристрасть або агресію.
- синій часто асоціюється з миром, спокоєм і меланхолією.

- жовтий може вказувати на радість, оптимізм, але також може бути сприйнятий як символ обережності або застереження.

Символіка кольору завжди відігравала важливу роль у житті кожного народу. Вона трапляється в міфології, народних обрядах, богослужінні, мистецтві, національних ідеалах краси і гармонії, емблемах, геральдиці тощо [20].

Колір впливає на людське сприйняття та емоційний стан. Психологічні дослідження показують, що колір може викликати різні емоції: теплі кольори (червоний, жовтий, оранжевий) часто асоціюються з активністю, енергією та теплом, холодні кольори (синій, зелений, фіолетовий) можуть викликати відчуття спокою, розслаблення та іноді навіть печалі.

Семантика кольору також варіюється залежно від культурних традицій. У різних культурах одні й ті ж кольори можуть мати абсолютно різні значення: у західних культурах білий зазвичай асоціюється з чистотою та святом, тоді як у деяких східних культурах він може символізувати траур. Чорний в одних культурах асоціюється з елегантністю, в інших — з сумом і втратою.

Історія використання кольору в мистецтві також важлива для розуміння його семантики. Наприклад, у середньовічній Європі кольори часто мали релігійне або алегоричне значення, тоді як у сучасному мистецтві художники можуть використовувати кольори для експериментів і самовираження.

У мистецтві кольори також вивчаються з точки зору їхнього змішування, контрасту, гармонії та композиції. Використання кольору в живопису, графіці чи скульптурі може підкреслити або змінити сприйняття твору. Технічні прийоми, такі як контраст, аналогічні кольори, комплементарні палітри, впливають на естетичний ефект і сприйняття.

Художники свідомо використовують колір для передачі емоцій, ідей та культурних значень, що робить його важливим інструментом в комунікації через мистецтво.

Таким чином, семантика кольору у мистецтві є багатогранною та складною. Вона об'єднує психологічні, культурні, історичні та технічні аспекти, що дозволяє мистецтвознавцям і художникам глибше усвідомлювати вплив кольору на сприйняття та емоційний відгук. Це робить колір потужним інструментом у руках митця, здатним передавати складні ідеї та емоції.

Дослідження Т. Домненко та Т. Зіненко в якому розглядається питання семантики кольору в контексті вишивки українського народу є цінним внеском у розуміння глибинного значення української вишивки. Обидві дослідниці, спираючись на багатовікові традиції та етнографічні матеріали звертають увагу на те, що семантика кольору може дещо відрізнитися в різних регіонах України.

Дослідження Домненко та Зіненко мають велике значення для сучасності, адже знання символіки кольору може бути корисним для сучасних художників та дизайнерів, які черпають натхнення в народному мистецтві [10].

Ще одним сучасним дослідженням є «Особливості семантики синього та жовтого кольору в одязі українців в період російсько-української війни» С. Долеско, в якому розглядається як змінилося сприйняття та значення (семантика) синього та жовтого кольорів в українському суспільстві після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну [9].

В Україні кілька митців займалися дослідженням семантики кольору, вивчаючи його психологічний, емоційний і культурний вплив. Ось деякі з найвідоміших митців, які активно досліджували цю тему.

Григорій Синиця — український живописець, чії роботи сповнені народних мотивів і символіки. Його палітра відзначається яскравими, насиченими кольорами, які відображають українську природу і культурну спадщину. Синиця досліджує кольорову символіку, пов'язуючи її з фольклорними традиціями, що надає його творам глибокий зміст.

Тетяна Яблонська — відома українська художниця, яка активно використовує кольорову палітру в портретах і пейзажах. Її роботи насичені кольорами, що передають емоційний стан персонажів і атмосферу навколишнього світу. Яблонська досліджує, як кольори можуть впливати на сприйняття та відчуття, створюючи емоційний зв'язок між глядачем і твором.

Андрій Єрмоленко — сучасний український художник, який досліджує кольорову палітру у контексті урбаністичних тем. Його роботи акцентують на відношенні людини до сучасного світу, використовуючи кольори для створення емоційних зв'язків і підкреслення соціальних проблем. Єрмоленко вивчає, як кольори можуть відображати стан суспільства і впливати на індивідуальну ідентичність.

Інформація, що подається через колір та його символізм виявляється багатогранною і змістовною. Оволодіння семантичною наукою кольорів, розуміння етнокультурного значення символіки кольору, розкриває перед митцем, педагогом, науковцем сакральний світ культурного надбання багатьох поколінь. Саме через колір повніше сприймається час, його естетика, емоційна глибина, духовне багатство народу. Саме кольором підкреслено ідеали краси і розуміння гармонії у спів бутті людини і природи. Все українське мистецтво є скарбницею, що зберігає духовні надбання народу, його сакральні поняття добра і зла, його надії і скорботи, а передовсім вірність рідній матері - землі [16].

Дослідження семантики кольору українськими митцями відкриває нові горизонти для розуміння мистецтва як форми комунікації. Використання кольору не лише для естетичного вираження, а й для передачі глибоких ідей, емоцій і культурних значень, надає їхнім творам особливої цінності. Ці митці вносять значний вклад у розвиток кольорової палітри в українському мистецтві, роблячи його більш виразним і значущим.

2.2. Історичний аспект використання кольору в мистецтві

Колір завжди був важливим елементом в мистецтві, і його використання еволюціонувало протягом історії.

Ще у стародавні часи люди намагалися зрозуміти природу кольору. Цією проблематикою займалися такі видатні філософи, вчені і художники різних епох, як Арістотель, Р. Гук, Р. Декарт, І. Кеплер, М. Ломоносов, Леонардо да Вінчі, І. Ньютон, Платон, Піфагор, Т. Юнг та інші. До вивчення даного питання зверталися також такі науковці, як І. Гете, В. Кандинський, Л. Миронова, Р. Ормістон, В. Тернер, М. Харіс та інші [32].

Насамперед, колір це світло, яке відбивається від поверхні предмета. Це явище намагалися зрозуміти ще в давні часи. Піфагор припускав, що наші очі – промінь видимого світла, завдяки чому людина здатна бачити навколишній світ [39].

Колір завжди розкривається в аспекті історично-національних, регіональних особливостей, великі історичні епохи мали лише їм притаманний колірний вираз та своє колірне мовлення, декоративно-ужиткові речі виступали виразниками духовного й культурного рівня суспільства, його естетичних смаків, показником пізнання навколишнього світу, засобом спілкування й предметом естетично-духовного обміну. Вже на ранніх стадіях формування первісного суспільства він був засобом виділення і позначення найважливіших галузей людського досвіду,

допомагав орієнтуватися в просторі й часі, був ефективним засобом регулювання відносин між людиною і предметним світом, між світом людей і світом релігійно-магічних та природних сил [3].

Історичний аспект кольору в мистецтві можна розглядати через призму різних епох, культур і стилів.

Кожна історична епоха дарує людству, притаманний їй, кольоровий феномен, що формується залежно від географічних умов, історико суспільного розвитку, традицій, духовного потенціалу тощо [22].

Давні цивілізації: у давньому Єгипті кольори мали символічне значення. Наприклад, червоний асоціювався з життям, а чорний — з родючістю і воскресінням. Створювалися барвисті фрески, які служили для прикраси гробниць і храмів. У класичній античності кольори використовувалися в скульптурі та живопису для підкреслення форм і деталей. Палітра базувалася на натуральних пігментах, які були обмеженими, але вже тоді існували основи колірної теорії.

У середньовічному мистецтві кольори мали сильну символіку. Наприклад, блакитний асоціювався з божественним, а червоний — з кров'ю Христа. Вітражі в церквах використовували кольори для передачі релігійних сюжетів. В цей період почали активно використовувати нові пігменти, такі як лазурит (індиго) і натуральні барвники, що дозволило створювати більш насичені кольори.

У часи Відродження кольори стали більш розвинутими завдяки використанню олійних фарб, які дозволяли художникам домагатися глибини і реалістичності. Відзначилися роботи таких майстрів, як Леонардо да Вінчі та Рафаель, які використовували кольори для передачі емоцій і просторових ефектів. Художники почали уважніше спостерігати за природою, що призвело до більшої точності у використанні кольорів і їх відтінків.

У стилях бароко та рококо кольори стали більш яскравими та експресивними. Художники, такі як Караваджо та Рубенс, використовували контрастні кольори для створення динаміки та емоційної напруги. Використання глянцевиx поверхонь та текстур допомогло підкреслити багатство кольорів.

У 19-му столітті імпресіоністи, такі як Клод Моне, зосереджувалися на тому, як кольори змінюються залежно від освітлення і атмосфери. Вони використовували чисті кольори, накладаючи їх один на одного, що створювало враження руху і світла. Розробка кольорових теорій, таких як теорія комплементарних кольорів, стала основою для експериментів художників.

У 20-му столітті, в мистецтво модернізму, художники, такі як Пабло Пікассо і Василь Кандінський, використовували кольори для передачі ідей та емоцій, а не лише для зображення реальності. Кольори стали інструментом для вираження абстрактних концепцій. Пізніше, в часи символізму і експресіонізму кольори використовувалися для вираження глибоких емоцій і психологічних станів. Експресіоністи, такі як Едвард Мунк, використовували кольори для підкреслення внутрішніх переживань.

Сьогодні колір активно використовується в дизайні, рекламі та цифровому мистецтві. Теорії кольору і психологія сприйняття кольору стали основою для розробки брендингу та візуальної комунікації. Сучасні художники продовжують досліджувати колір, його значення та емоційний вплив, часто комбінуючи традиційні та нові технології.

Використання кольору в мистецтві пройшло довгий шлях від символічних значень у давніх цивілізаціях до складних психологічних і емоційних експериментів у сучасному мистецтві. Кольори залишаються потужним інструментом для вираження ідей, почуттів і культурних значень, формуючи наше сприйняття мистецтва.

Нині знання про колір і його використання у різних галузях мистецтва і дизайну оформилось в окрему наукову дисципліну «кольорознавство». Знання з кольорознавства покликані сприяти формуванню цілісного уявлення про художньо-естетичні властивості кольору, закономірності та унікальність створення кольорової гармонії мистецького твору, різні прийоми його використання [25].

Отже, колір багатогранний, наділений естетичною та змістовною виразністю, викликає фізичні, фізіологічні, психологічні відчуття. З двох мистецьких чинників – форми та кольору – другий емоційніший, бо звертається до почуттів, а не до логіки [37].

Таким чином, кожний колір має своє особливе значення і вплив на життя людини. Історія вивчення кольору дає нам уявлення про світогляд людей стародавнього світу і про те, як розвивалася кольорова система впродовж багатьох століть. Завдяки культурі стародавніх народів, дослідженнями вчених, дослідників і психологів, які зробили колір чимось більш цінним і важливим для людського сприйняття, ми вчимося через колір пізнавати себе, розуміти інших людей і навколишній світ [13].

2.3. Психологічні аспекти сприйняття кольору

Сприйняття кольору – це складний психологічний процес, який виходить далеко за межі фізичних характеристик світла. Колір не лише є візуальним стимулом, але й потужним інструментом, який впливає на наші емоції, поведінку та навіть когнітивні процеси. Колір може викликати різні асоціації і емоційні реакції, що пояснюється як біологічними, так і культурними факторами.

Психологічний вплив на людину надають не тільки окремі кольори, але й колірні сполучення (Додаток 1). За ступенем погіршення сприйняття вони розташовуються таким чином [4]:

- синій на білому;
- чорний на жовтому;

- зелений на білому;
- зелений на червоному;
- червоний на білому;
- чорний на пурпурному;
- червоний на зеленому.
- чорний на білому;
- червоний на жовтому;
- помаранчевий на чорному;
- помаранчевий на білому;

Психофізіологічний вплив колірних сполучень залежить від більшої або меншої насиченості кольорів, розміру колірних плям, відстаней і напрямків, звідки впливають кольори. Так, колір розташований по вертикалі, сприймається легким, по діагоналі - динамічним, по горизонталі - стійким. Якщо напруга кольору внизу - композиція природна й стійка; вгорі - неприродна, така, що тисне; з будь-якого краю - нестійка (Додаток 2) [6].

Як відомо, при виборі кольорів люди часто покладаються більшою мірою на свої власні вподобання, почуття й емоції. Однак одні й ті самі кольори діють на різних людей по-різному. У сприйнятті тих чи інших кольорів вирішальну роль відіграють настрої людини в даний момент, її особисті асоціації. Як відомо діти і дорослі теж віддають перевагу різним кольорам. У більшості народів ті або інші кольори зустрічаються в обрядах і традиціях, несучи різне емоційне навантаження. Щоб правильно донести інформацію про себе або свій продукт необхідно грамотно підібрати кольори, врахувати всі особливості сприйняття символіки кольорів, створити правильні асоціації і викликати позитивні емоції у своїх клієнтів і партнерів [33].

Емоційні реакції на кожен колір різні, червоний зазвичай асоціюється з енергією, пристрасстю, але також може викликати відчуття тривоги або агресії. Це один із кольорів, який найбільше привертає увагу. Синій часто вважається кольором спокою і стабільності. Він може знижувати стрес і створювати відчуття довіри. Більш світлі відтінки синього асоціюються з миром і спокоєм. Зелений символізує природу і

відновлення, часто асоціюється зі спокоєм і здоров'ям. Цей колір може допомагати знижувати тривогу і покращувати настрій. Жовтий викликає відчуття радості та оптимізму, але в надмірній кількості може викликати занепокоєння чи агресію. Чорний може викликати асоціації з таємницею, владою, але також і з печаллю або страхом. В залежності від контексту, чорний може бути елегантним або пригнічуючим. Білий символізує чистоту, невинність, але може також викликати відчуття порожнечі або холоду.

Колір має вплив і на поведінку. Кольори в маркетингу і рекламі можуть впливати на рішення про покупку. Наприклад, червоний і жовтий часто використовуються в рекламних кампаніях для привернення уваги.

Дослідження показали, що кольори можуть також впливати на продуктивність, можуть підвищити креативність.

Сприйняття кольору може суттєво змінюватися в залежності від культурного контексту: у китайській культурі червоний символізує щастя, тоді як у західних культурах він часто асоціюється з небезпекою. Білий у багатьох західних культурах асоціюється з чистотою та весіллями, в той час як в деяких східних країнах він символізує скорботу.

Візуальні твори мистецтва використовують кольори для створення настрою та атмосфери. Наприклад, м'які пастельні кольори можуть викликати відчуття спокою, тоді як яскраві кольори створюють енергійний настрій.

Художники та дизайнери використовують кольори для передачі складних концепцій і емоцій. Наприклад, використання червоного може підкреслити драму, а зелений — надію.

Образна сила кольору в декоративно-прикладному мистецтві полягає не в яскравості окремого кольору, не в його насиченості чи відкритості, і не в силі окремого контрасту чи помітності накладення фарби, а в такому:

- у гармонійному поєднанні кольорів між собою;
- у єдності зв'язків кольорів з образом і задумом художника;
- у підпорядкуванні колірної рішення всій образній структурі твору [7].

Було створено цілий інститут кольору - дослідницький центр компанії Pantone, який займається експериментальною роботою з кольором та визначає його вплив на моду, дизайн інтер'єру, рекламу та кіно. Таким чином, колір - це представлення життя людини у всіх його проявах, це логіка, психологія, філософія та естетика нашого існування. Колір несе нам не лише інформацію, а й безліч можливостей для розвитку і досягнення бажаного [30].

Психологічні аспекти сприйняття кольору грають важливу роль у нашому житті, впливаючи на емоції, поведінку та рішення. Розуміння цих аспектів може бути корисним у різних сферах, від мистецтва до маркетингу, а також в особистому розвитку та комунікації.

Проблеми, що стосуються кольору, його сприйняття, систематизації і застосування, стають предметом дискусій на симпозіумах та конгресах, які від 1967 р. проводить Міжнародна асоціація кольору AIC [41].

3. Символіка кольору в українському мистецтві

3.1. Традиційні значення кольорів в українській культурі

Колір в українській культурі має багатогранне символічне значення, що відображає глибокі історичні, соціальні та естетичні контексти. Кожен колір не лише служить елементом декору, але й несе в собі значення, пов'язані з природою, емоціями, звичаями та національною ідентичністю.

Колір є важливим ідейно-художнім і виражальним засобом. О. Крижанська пропонує таке його тлумачення: «Не існуючи сам по собі, колір обов'язково позначається в предметі і може переноситися з предмета на предмет, у чому проявляється його загальне значення» [18].

У статті Л. Ковтун колір розглядається як один із універсальних кодів Світотворення [15].

Розглянемо традиційні значення основних кольорів в українській культурі.

1. Червоний символізує: любов, пристрасть, життя, енергію. Червоний колір часто зображується в народних вишивках, обрядових рушниках та святкових атрибутах. Він вважається символом захисту, радості і удачі. У контексті обрядів червоний колір може бути присутнім під час весільних церемоній, підкреслюючи святковість та емоційну глибину моменту.

2. Синій символізує: мир, спокій, вірність, небесність. Синій колір асоціюється з небом і водою, що робить його важливим елементом у народному мистецтві. Він може символізувати глибокі емоції та душевний спокій, часто використовується у вишивках для підкреслення контрасту з теплими кольорами.

3. Жовтий символізує: радість, багатство, урожай, сонце. Жовтий колір в українській культурі асоціюється з теплом, світлом і життєвою силою. Він часто присутній у весняних святах, що символізують відродження природи. У вишивках жовті елементи вказують на щастя та позитивні емоції.

4. Зелений символізує: природу, відновлення, молодість, гармонію. Зелений колір уособлює весну, процвітання та родючість. У фольклорі та обрядах зелений часто вживається в символіці свят, пов'язаних з природою, таких як свято Івана Купала. Він також може бути символом молодості і нових починань.

5. Чорний символізує: землю, родючість, сум, втрату. Чорний колір є складним символом, оскільки, з одного боку, він асоціюється з родючістю та стабільністю (як земля), а з іншого — з печаллю та втратами. У традиційних обрядах, особливо під час похорону, чорний колір вважається символом скорботи і пам'яті.

6. Білий символізує: чистоту, невинність, мир, новий початок. Білий колір в українських традиціях символізує новий початок і святість. У весільних обрядах білий часто використовується в нарядах молодят, підкреслюючи їхню чистоту та невинність. Білий також асоціюється з зимовими святами, коли природа відпочиває і готується до відродження.

7. Рожевий символізує: ніжність, любов, красу. Рожевий колір, хоча і не є традиційно основним, все ж має своє місце в культурі, символізуючи романтичні почуття та красу. Його часто можна побачити у весільних аксесуарах і декорі.

8. Фіолетовий символізує: духовність, таємницю, мудрість. Фіолетовий колір часто асоціюється з релігійністю і містичними аспектами. У традиційних обрядах він може символізувати таємницю життя та смерті, а також відображати зв'язок з духовним світом.

Традиційні значення кольорів в українській культурі є важливим елементом національної ідентичності, адже вони відображають глибокі історичні, соціальні та культурні контексти. Використання кольору в мистецтві, обрядовості та повсякденному житті не лише збагачує естетичний досвід, але й допомагає передавати цінності, вірування та емоції, які формують українську культуру.

3.2. Сучасні інтерпретації кольору в декоративно-прикладному мистецтві

Сучасні інтерпретації кольору в декоративно-прикладному мистецтві відзначаються різноманіттям підходів та технологій, що відображає зміну культурних, соціальних і технологічних контекстів.

Сучасні митці активно експериментують з кольоровими палітрами, створюючи нові комбінації та текстури. Використання несподіваних кольорів може привернути увагу до робіт і підкреслити їхню унікальність. Наприклад, контраст між холодними і теплими відтінками може створювати враження динаміки або напруги.

Колір в декоративно-прикладному мистецтві часто наділяється глибоким символічним значенням, а саме: яскравий колір може символізувати надію, радість або активізм, що особливо актуально в умовах соціальних змін; темні відтінки часто використовуються для вираження суму, тривоги або важких тем, таких як війна або екологічні катастрофи.

Таким чином, колір стає не лише естетичним елементом, але й засобом передачі складних ідей.

Сучасні технології, зокрема 3D-друк, цифровий живопис та нові матеріали, дозволяють художникам використовувати колір в нових формах. Наприклад, 3D-друк може створювати об'єкти з багат шаровими кольоровими текстурами, які змінюють сприйняття в залежності від кута зору.

Використання екологічно чистих матеріалів та натуральних барвників стає все більш популярним. Це не тільки сприяє охороні навколишнього середовища, але й створює особливу естетику. Натуральні барвники надають кольорам глибини і унікальності, оскільки їх відтінки варіюються в залежності від способу обробки та використаних матеріалів.

Глобалізація сприяє злиттю різних культурних традицій, що виражається в кольорових рішеннях. Наприклад, традиційні українські мотиви можуть поєднуватися з японськими елементами, створюючи нові, унікальні роботи. Це сприяє не лише естетичному збагаченню, але й обміну ідеями між культурами.

Колір в сучасному декоративно-прикладному мистецтві все частіше використовується для відображення соціальних і політичних проблем. Яскравий колір може символізувати протест, в той час як спокійніші відтінки можуть підкреслювати ідеї миру та злагоди. Художники створюють роботи, що реагують на актуальні події, використовуючи колір як інструмент комунікації.

В останні роки колір почав використовуватися як інструмент терапії. У декоративному мистецтві кольори можуть обиратися в залежності від їх впливу на емоційний стан людини. Спокійні блакитні та зелені відтінки можуть використовуватися в інтер'єрах, щоб створити розслаблюючу атмосферу, тоді як яскраві кольори можуть активізувати енергію в просторі.

Сучасні художники переосмислюють традиційні техніки, такі як гобелен, кераміка чи дерев'яне різьблення, вносячи в них нові кольорові рішення. Цей підхід дозволяє зберегти культурну спадщину, одночасно надаючи їй сучасного звучання. А твори мистецтва часто розраховані на активну взаємодію з глядачем. Кольори можуть змінюватися залежно від освітлення або кута огляду, створюючи динамічний ефект і залучаючи глядача до процесу сприйняття.

Сучасні інтерпретації кольору в декоративно-прикладному мистецтві в Україні проявляються в різноманітних формах і напрямках.

1. Мистецтво художнього текстилю. Гобелени Людмили Жоголь вражають сучасними інтерпретаціями кольору, у своїх роботах вона використовує кольори для передачі настроїв і емоцій. Кольори можуть мати специфічні культурні значення, які відображають українську ідентичність та традиції. Жоголь вміло інтегрує ці символи в свої роботи, збагачуючи їх контекстом.

Жоголь часто черпає натхнення з природи, використовуючи кольори, які відображають різні пори року та природні явища. Це може бути яскраве зелене листя, теплі жовті відтінки осені або холодні сині тони зими.

Людмила Жоголь активно експериментує з кольором, впроваджуючи нові технології та матеріали. Це дозволяє їй створювати унікальні кольорові рішення, що підкреслюють інноваційний підхід. В її роботах можна побачити відображення сучасних соціальних і культурних

проблем, що також знаходить своє вираження в кольорі. Наприклад, яскраві кольори можуть символізувати надію на зміни або відображати соціальні протестні настрої.

Мисткиня успішно поєднує традиційні кольорові рішення з сучасними художніми концепціями. Вона бере натхнення з українських народних мотивів, адаптуючи їх до сучасного контексту.

У дисертації «Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960-1990-их рр.» (2008) уперше було здійснене детальне дослідження щодо співставлення та взаємовпливів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

У праці проаналізовано гобелени, виконані сучасними художниками, та наведено порівняльний аналіз цих робіт та творів другої половини ХХ ст. Найбільшу увагу приділено асоціативним гобеленам молодих митців (О. Риботицької, Т. Ядчук-Богомазової, Н. Пікуш, В. Ганкевич, Я. Квасниці-Амбіцької), роботи яких передусім вирізняє колір [40].

2. Батикове мистецтво. Батик художниці Тетяни Мисковець сприймається як мистецтво, що має особливу поетичну мову. Авторська техніка цієї майстрині вирізняє її твори з-поміж інших, бо вони давно перетнули межі традиційного батика, перетворившись, по суті, на малярські та графічні композиції з застосуванням текстильних матеріалів.

Романтичні твори Т. Мисковець «Седнівська весна» бентежать своєю зверненістю до світу високих переживань. Майстерність художниці завжди спрямована на створення виразного естетичного образу, коли композиційні та колористичні особливості твору впливають і на емоційну, і на інтелектуальну сферу людського сприйняття, збуджуючи глядача до певних асоціацій. Глибокий філософський контекст її робіт говорить на користь того, що батик як мистецтво поетичне й вічне, відповідає всім критеріям образотворчо-декоративного мистецтва. У серії абстрактно-

декоративних батиків вона переосмислює складний пластичний простір із несподіваними зрушеннями та проривами на площині, спалахами кольору, де все в русі – то в гармонії, то в протистоянні – і де реальність перетворюється на фантастичне видовище [14].

Ще одним відомим майстром є Вадим Корженко. Ранні твори митця виконані під певним впливом французького мистецтва. Саме Франція принесла перший успіх у Західній Європі. Він захоплюється відтворенням краси й чуттєвості жіночого тіла. В. Корженко є одним із небагатьох, хто переконливо довів життєздатність фігуративного батика. Його «персонажі» вишукані та витончені. Пластика та рух фігур витончені до досконалості у творі «Очікування».

У роботах В. Корженка роль лінії стає другорядною, там превалює колір. Він експериментував зі своєю «грязьовою» палітрою, вдягаючи своїх героїнь у вбрання «з коливного повітря». Завдяки силі кольору та проникаючому світлу його картини мають значний ефект. У пошуку живописного руху на шовковій поверхні В. Корженко прийшов до створення декоративного живопису і графіки на шовку. Один із найкращих представників художників-текстильників, він уславився як майстер елегантних квіткових натюрмортів та композицій, виконаних у техніці батика. Спонтанність, прагнення до вільної експресії, нагальна потреба реалізувати імпульсивність – вирішальні для В.Корженка принципи творчості [14].

3. Кераміка. Тетяна Музиченко — українська художниця, яка славиться своїми унікальними керамічними виробами, в яких колір відіграє ключову роль у створенні емоційного та естетичного сприйняття. Її роботи відрізняються глибоким символізмом та експериментами з кольоровими рішеннями. Музиченко використовує яскраві відтінки, такі як червоний, синій, жовтий та зелений, щоб привернути увагу та створити емоційний резонанс. Ці кольори часто асоціюються з енергією, життям та

радістю. У деяких роботах художниця звертається до ніжніших, пастельних тонів, які передають спокій і гармонію, створюючи відчуття легкості та елегантності.

Тетяна експериментує з різними техніками глазурування, які додають глибини та фактури. Кольорові переходи і градації в глазури створюють візуальний інтерес і динаміку.

Музиченко черпає натхнення з української культурної спадщини, використовуючи традиційні мотиви в поєднанні з сучасними кольоровими рішеннями. Це дозволяє їй створювати роботи, що резонують з національною ідентичністю, водночас залишаючись актуальними у сучасному мистецтві.

Кольорові інтерпретації Тетяни Музиченко у її кераміці — це складний і багатогранний процес, який відображає її творчий підхід, глибокі символічні значення та культурні корені. Її роботи спонукають глядачів замислитися про емоції та асоціації, пов'язані з кольором, та підкреслюють важливість кольору у сучасному декоративному мистецтві.

4. Дерев'яне різьблення. Скульптури Анатолія Сервінського: Він використовує яскраві кольори для оздоблення дерев'яних виробів, поєднуючи традиційне різьблення з сучасними кольоровими рішеннями, що надає роботам новий вигляд.

Отож, сучасні інтерпретації кольору в декоративно-прикладному мистецтві є свідченням багатогранності творчого підходу митців, вони використовують кольори не лише для естетичного вираження, але й для передачі культурних та соціальних значень, створюючи унікальні роботи, що відображають сучасні тенденції та традиції.

У статті В. Федічева «Колір у мистецтві скульптури» розглядаються сучасні тенденції використання кольору художниками-скульпторами в умовах сучасних технологій [38].

Ще одна стаття в якій піднято питання про актуальність кольору в сучасному мистецтві та проектуванні інтер'єрного простору, та його взаємодія з художньою формою у візуально-просторовому середовищі – «Взаємодія кольору і форми як інструмент в сучасному мистецтві та проектуванні», автором якої є Пилипчук О.Д. [24].

Отже, колір не лише прикрашає, але й транслює важливі ідеї, емоції та культурні контексти, що робить його важливим елементом у створенні мистецьких творів. Сучасні художники, поєднуючи традиції з новими технологіями та ідеями, відкривають нові горизонти для сприйняття кольору в мистецтві.

3.3. Колір як елемент національної ідентичності

Колір відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності, оскільки він може відображати культурні, історичні та соціальні аспекти життя народу. У цьому контексті колір не лише естетичний елемент, а й символ, що несе значення, пов'язані з історією, традиціями та спільнотою. Україна, з її багатою історією та традиціями, є яскравим прикладом того, як колір може стати символами національної ідентичності.

Функціями кольору є комунікативна, пізнавальна та виражальні. Колірні сполучення як продукти творчості мають соціальне значення лише при системному розумінні міжкультурних процесів [26].

Український мистецтвознавець Овсійчук В. дуже точно дає характеристику кольору, як своєрідній національній традиції: «Барва є тонким камертоном часу. Кожне століття чи великі історичні епохи так чи інакше витворюють притаманний їм колірний феномен, бо народ в силу географічних умов, історико-суспільного розвитку, традиції, духовного потенціалу виробляє своє відношення до кольору [21].

Відомий дослідник Д. Степовик вважає колір найхарактернішою ознакою стилю у мистецтві [34]. Тому колір завжди розкривається крізь призму історичних, культурних і регіональних особливостей з урахуванням того, що певні періоди мали власне колірне мислення, яке є не лише малярським засобом, а також індикатором духовного й культурного рівня суспільства, пізнання природи та засобом естетичного спілкування. Таким чином, кольоросприйняття має міцні психоемоційні, асоціативні семантичні засади.

Колір викликає певні емоції та асоціації, які формують глибокий емоційний зв'язок з нацією. Значення кольору не є універсальним, а формується в рамках конкретної культури та історичного контексту. Таким чином, колір набуває соціального значення і стає важливим елементом культурної ідентичності.

Поняття «ідентичність» нині широко використовується в етнології, психології, культурній та соціальній антропології, в політичних науках. За словами Сладкого Д. національною ідентичністю є усвідомлення людиною власної приналежності до певної нації і держави [31].

Кольори в народному мистецтві часто відображають локальні традиції та історію. Вишиванки, гобелени, батики та інші витвори мистецтва використовують кольори, які мають культурне або ритуальне значення. До прикладу, червоний і чорний часто використовуються в українській вишивці, де червоний символізує життя, а чорний — землю та смерть. Білий у багатьох культурах символізує чистоту, невинність, світло.

Кольори в народному мистецтві допомагають зберегти традиції та передати їх наступним поколінням, формуючи почуття спільності та ідентичності.

Сучасні художники і дизайнери використовують кольори для вираження національної ідентичності в нових контекстах. У графічному дизайні кольори можуть бути використані для створення логотипів,

брендів та культурних івентів, що підкреслюють національну приналежність. Виставки сучасного мистецтва, які звертаються до кольору як до засобу вираження національних тем, можуть стимулювати обговорення соціальних і політичних проблем.

Кольори також мають важливе значення в релігійних і культурних контекстах, часто пов'язаних з обрядами і традиціями.

У сучасному світі, де глобалізація відіграє важливу роль, кольори національної ідентичності можуть піддаватися змінам. Міжнародні впливи можуть призводити до адаптації традиційних кольорів або їх сприйняття в нових контекстах. Це може викликати як позитивні, так і негативні наслідки. Із позитивних це: збагачення культурної палітри, створення нових форм мистецтва, а з негативних: втрата автентичності та традицій, розмивання національної ідентичності.

Прийнято вважати, що національними кольорами України є синій і жовтий, які офіційно закріплені в державному гербі та прапорі. Ці кольори мають глибоке значення і символізують:

- Синій: зазвичай асоціюється з небом, водою та миром. У контексті української культури він також може символізувати глибину думок, прагнення до свободи та незалежності.
- Жовтий: символізує сонце, поля пшениці, родючість і багатство. Цей колір відображає надію, добробут і розвиток, підкреслюючи аграрну природу країни.

Сьогодні кольори синій і жовтий набули нового значення в умовах сучасних викликів. Під час протестів 2013-2014 років синій і жовтий кольори стали символами боротьби за демократичні цінності, свободу та незалежність. А в умовах російської агресії кольори національного прапора використовуються як символ єдності та опору. Вони присутні на національних символах, у військовій формі, на державних заходах.

Повномасштабне вторгнення Російської федерації на територію України вплинуло не лише на життя людей, а і на творчі течії. Водночас історія демонструє, що навіть за таких обставин ніколи не зупинявся творчий потік. Безліч міжнародних інституцій, артрезиденцій, культурних фондів, приватних галерей сьогодні готові прийти на підтримку українських митців. На цьогорічному Венеціанському біенале були представлені роботи українських митців, проте не відкрився павільйон Росії [17].

Всесвітньо відомі митці додають у свої роботи жовто-блакитні кольори. Жовтий, блакитний та червоний – ці кольори стали переважати у роботах художників. Також проглядається збільшення кількості вирішення картин в ахроматичній гамі де переважають відтінки сірого та підкреслена драматичність чорним [29].

Через живопис, арт-мистецтво сучасні художники виплескують на полотна свій тригер, визначаючи при цьому власні живописні полотна як поле бою на якому вони чинять свій супротив реаліям війни. Адже через мистецтво, а особливо живопис, можна візуально достукатися до найглибших емоцій людини. Буває що словами важко передати певні емоції і події, але коли споглядач бачить картину він відразу розуміє скільки в ній болі і жалю [29].

Через творчість митець може працювати з думками і почуттями, як позитивного так і негативного характеру. Іноді невербальний засіб виявляється єдиним інструментом, що розкриває й проясняє інтенсивні почуття та емоції. Якраз за допомогою образного зображення індивід має змогу краще розкрити свої емоційні переживання, ніж під час комунікації. Емоційна сфера, як будь яке багатогранне явище, може бути окреслена в різних аспектах. Аналіз досліджень питання художньо обдарованої особистості свідчить, що емоції та емоційна стабільність виступають в якості регулятивних процесів і домінуючих мотивів в її структурі [28].

Отже, кольори є важливими елементами національної ідентичності, які відображають культурні, соціальні та історичні аспекти життя народу. Вони використовуються в національних символах, народному мистецтві, сучасному дизайні та релігійних практиках, формуючи відчуття спільноти і приналежності. У світі глобалізації кольори можуть адаптуватися, проте їхня роль у збереженні національної ідентичності залишається важливою. Розуміння семантики кольору може поглибити наше усвідомлення культурних цінностей та традицій, що допоможе в формуванні майбутнього національної ідентичності.

4. Соціально-гуманітарний дискурс та його вплив на кольорову символіку

4.1. Соціальні зміни в Україні та їх відображення в мистецтві

Соціальні зміни, які відбувалися в Україні, особливо в період після здобуття незалежності у 1991 році, значно вплинули на культурний ландшафт країни. Ці зміни відображаються не лише в суспільних, політичних і економічних аспектах, але й у мистецтві, зокрема в кольоровій символіці, яка стала важливим інструментом вираження настроїв, переживань і надій народу.

Після розпаду Радянського Союзу українське суспільство зіткнулося з необхідністю знайти нову ідентичність, що стало основою для багатьох соціальних рухів, протестів і культурних ініціатив. Цей період був сповнений надії, але й невизначеності, що відобразилося у мистецьких творах.

Кольорова палітра в українському мистецтві в цей період змінилася, відображаючи емоції та настрої суспільства:

- Синій і жовтий: ці кольори, що утворюють національний прапор, символізують мир, свободу та надію. Вони часто використовуються в живопису, графіці та вуличному мистецтві, підкреслюючи патріотизм і відданість національним цінностям. Наприклад, у

творах сучасних художників, таких як Олександр Ройтбурд, ці кольори втілюють спільні прагнення українців до незалежності та гідності.

- Червоний: як колір боротьби та емоцій, червоний у мистецтві відображає трагічні події в історії України, зокрема військові конфлікти та соціальні протести. Наприклад, у роботах, що зображують події Революції Гідності, червоний колір використовується для передачі емоційної напруги та сили прагнень народу.
- Зелений: символізує надію, відродження та природний баланс. У часи після криз та конфліктів, цей колір став важливим елементом в мистецтві, яке акцентує увагу на мирному відновленні та гармонії в суспільстві. Твори, що зображують природу або спільноти, часто використовують зелений для передачі ідеї збереження екології та культурної спадщини.

Нові соціальні ідеї вплинули на мистецтво. Суспільні зміни, такі як підйом громадянського суспільства, посилення активізму та розвиток культурної самосвідомості, знайшли своє відображення в мистецьких практиках. Багато художників почали використовувати кольорову символіку, щоб підкреслити свої погляди на сучасність і майбутнє України.

Набуло популярності графіті та вуличне мистецтво. У цих формах мистецтва кольори використовуються для вираження протесту, підтримки соціальних змін або ж національної ідентичності. Яскраві кольори привертають увагу до соціальних проблем і стають символами змін.

Багато сучасних художників звертаються до кольору як до інструмента, що дозволяє виразити соціальні настрої. Наприклад, роботи Олександра Ройтбурда, Тетяни Музиченко та інших митців показують, як

кольорова палітра може відображати глибокі переживання і колективні сподівання.

Можна зробити висновок, що соціальні зміни в Україні значно вплинули на мистецтво, зокрема на кольорову символіку. Кольори стали не лише естетичними елементами, але й потужними символами, що відображають емоції, ідеї та сподівання суспільства. Мистецтво в цей період стало важливим способом комунікації, через який митці виражали свій протест, надії та прагнення до змін, створюючи нову національну ідентичність у часи трансформацій.

4.2. Кольори в контексті війни та національного відродження

Кольори у контексті війни та національного відродження є потужними символами, що виражають колективні переживання, соціальні зміни та ідентичність нації. Вони не лише естетичні елементи, а й знакові категорії, які відображають історичні події, культурні трансформації та емоції суспільства.

Кольорова символіка в мистецтві та культурі є глибоко укоріненою у людських переживаннях. Теорії кольору вивчають, як кольори впливають на емоції, настрої та сприйняття, а також як вони можуть символізувати певні ідеї чи концепції. У контексті війни і національного відродження кольори стають засобом вираження колективних переживань, опору, надії і пам'яті.

В умовах війни кольори здатні виражати не лише особистісні, а й суспільні почуття. Вони стають інструментом для формування суспільної свідомості та відображення соціальних проблем. У складні часи можуть використовуватися для комунікації протесту та створення єдності. Художники і активісти використовують кольори для підкреслення своїх політичних і соціальних поглядів. Яскраві, насичені кольори можуть символізувати енергію протесту, тоді як темні, приглушені — втрати і

смуток. Також, кольори можуть слугувати як символи спільності та єдності в суспільстві. В умовах війни вони об'єднують людей навколо спільної мети, підкреслюючи національну ідентичність.

Національне відродження, яке відбувається на тлі війни, сприяє переосмисленню кольорової символіки. Кольори, що використовуються у національних символах, стають знаками надії та відновлення. Вони відображають прагнення до свободи та незалежності, зберігаючи колективну пам'ять про минуле.

У контексті національного відродження кольори допомагають зміцнити національну ідентичність, їх використовують в національних акціях, фестивалях, мистецьких проектах, що сприяє відновленню культурних традицій.

В образотворчому мистецтві сучасні художники використовують кольори як засіб для вираження своєї позиції щодо соціальних і політичних питань. Їхні роботи відображають колективні переживання та надії на краще майбутнє.

Мистецтво стає платформою для соціальної критики, де кольори використовуються для висловлення протесту проти агресії та несправедливості. Кольорова палітра стає інструментом для викриття соціальних проблем, виражаючи гнів, тривогу і бажання змін. Це створює нові можливості для художників, які прагнуть вплинути на суспільство через свої твори.

Кольорова символіка у війні і національному відродженні також підпорядковується культурним та соціальним дискурсами. Вона може змінюватися в залежності від контексту, історичних обставин і соціальних потреб.

Залежно від культурного контексту, одні й ті ж кольори можуть мати різне значення. Наприклад, кольори, що символізують надію в одному контексті, можуть асоціюватися з гіркотою або втратою в іншому.

Колір стає містком між поколіннями, допомагаючи новим поколінням усвідомити свої корені та ідентичність. Він сприяє формуванню національної пам'яті та культури, створюючи діалог між минулим і сьогоденням та слугують нагадуванням про минулі трагедії і досягнення, а також про боротьбу за незалежність.

Варто зазначити, що колір в контексті війни та національного відродження в Україні виступає потужним символом, що відображає соціальні зміни, колективні переживання та національну ідентичність. Вони є не лише естетичними елементами, а й знаковими категоріями, які допомагають суспільству виражати свої емоції, сподівання та прагнення до свободи і миру. Через кольорову палітру мистецтво продовжує відігравати важливу роль у формуванні культурної пам'яті та суспільної свідомості.

Розглянемо та проаналізуємо виставки різноманітних творів мистецтва останніх років, де колір виступає засобом вираження певних думок, переживань митців сучасності.

Виставка декоративного розпису «Купальські квіти Харківщини» 2024 акцентує увагу на традиційних українських мотивів, зокрема символіці Купальських свят. Участь художників у цій виставці демонструє використання кольору як засобу вираження культурної ідентичності та соціальних настроїв.

Яскраві кольори, такі як червоний, жовтий і зелений, використовуються для передачі радості, надії та природної краси, що символізує відродження та єдність.

Художники часто зображають квіти, які мають особливе значення в українських традиціях, що підкреслює зв'язок між минулим та сучасністю. Через декоративний розпис митці виражають свої позиції щодо актуальних проблем, таких як війна, екологічні виклики та культурна спадщина, використовуючи колір для підкреслення емоцій та надій.

Виставка показує, як сучасні митці адаптують традиційні мотиви до сьогодення, використовуючи кольори для відображення власних переживань і суспільних настроїв.

Ця виставка є важливою платформою для обговорення тем і питань, що хвилюють українське суспільство, через призму кольору та декоративного мистецтва.

Виставка акварельного живопису та графіки Сергія Грічанка «Яскрава палітра Ворохти» акцентує увагу на природній красі та культурному контексті Карпатського регіону. Колір у його роботах служить важливим засобом вираження, підкреслюючи певні позиції митця.

Яскраві та насичені кольори відображають велич Карпат, передаючи емоції, пов'язані з природою. Це символізує не лише естетичну цінність, а й важливість збереження природного середовища, а кольори, які використовуються для зображення місцевих традицій і культури, підкреслюють унікальність Ворохти та її значення для українського народу. Це також звернення до національної свідомості.

В роботах Грічанка можна побачити акценти на людських переживаннях і житті в Карпатах. Яскраві кольори можуть символізувати сподівання на краще майбутнє та єдність громади. Використання кольору передає широкий спектр емоцій — від радості до ностальгії, що дозволяє глядачам відчувати зв'язок з природою і культурною спадщиною.

Таким чином, «Яскрава палітра Ворохти» не лише демонструє технічну майстерність, а й закликає до роздумів про важливі соціальні та екологічні теми через призму кольору та художньої інтерпретації.

Виставка різьблених мініатюр з дерева Віталія Воловенка «Стародавні символи у сучасних образах» використовує колір як потужний засіб вираження соціальних і політичних позицій. Колір в роботах Воловенка часто пов'язаний з українською культурною

спадщиною. Він використовує традиційні кольори, що символізують національну ідентичність, такі як жовтий і блакитний, що підкреслює патріотичні настрої.

Яскраві кольори в поєднанні з природними відтінками дерева створюють контраст, що привертає увагу до деталей та форм. Це може символізувати боротьбу між традицією та сучасністю, вказуючи на важливість збереження культурної спадщини в умовах змін. Використання кольору допомагає передати емоційний зміст творів. Наприклад, теплі кольори можуть асоціюватися зі спокоєм і гармонією, тоді як холодні відтінки можуть вказувати на напругу чи конфлікти.

Через мініатюри Воловенко порушує актуальні питання, такі як екологічні проблеми, зміни в суспільстві та потребу в збереженні традицій. Кольорові рішення в його творах часто спонукають до роздумів про сучасні виклики та надії на майбутнє.

Можна зробити висновок, що виставка «Стародавні символи у сучасних образах» не лише демонструє технічні навички автора, а й використовує колір для підкреслення глибоких соціальних і політичних контекстів, що дозволяє глядачеві осмислити важливі питання української ідентичності та культурної спадщини.

Виставка декоративного розпису Ольги Димитрів «Берегиня України» використовує колір як потужний засіб вираження соціальних і політичних позицій. Яскраві відтінки, такі як червоний, жовтий та зелений, символізують національну ідентичність, традиції та силу українського народу. Ці кольори часто асоціюються з боротьбою за свободу та незалежність.

У центрі уваги — образ «берегині», що символізує материнство, захист і силу жінок в українському суспільстві. Використання кольору підкреслює роль жінок у збереженні культури та традицій, особливо в складні часи. Колір в роботах Димитрів часто відображає емоції, пов'язані

з війною, болем втрат і надіями на мир. Яскраві кольори контрастують з темними тонами, символізуючи боротьбу за краще майбутнє.

Декоративний розпис сплітає традиційні українські мотиви з сучасними проблемами, закликаючи глядачів до роздумів про культурну спадщину та важливість її збереження.

Отже, виставка «Берегиня України» демонструє, як колір може служити не лише естетичним елементом, а й потужним засобом для висловлення соціальних і політичних тем, закликаючи до єдності та відновлення.

Також колір є головним виражальним засобом батика «Вогонь надії». Відродження, надія та віра в перемогу світла над темрявою — саме з цими словами асоціюється ця робота.

Аналіз батика «Вогонь надії» дозволяє глибше зрозуміти, як колір може виступати потужним інструментом комунікації та самовираження в сучасному українському суспільстві. Цей твір мистецтва, створений у складний для країни період, несе в собі глибокий символічний зміст, який резонує з досвідом багатьох українців.

Аналіз твору демонструє, що колір в ньому несе багаторівневий зміст. Червоний, як колір вогню, символізує не лише боротьбу, але й надію на відродження, драматизм й жагу до перемоги. Синій, у свою чергу, може вказувати на смуток, але також на глибину душі та стійкість, вказуючи на внутрішню силу українського народу. Контраст світлих і темних відтінків уособлює надію, яка сяє навіть у найтемніші часи.

Фігури людей в даній композиції одночасно символізують як індивідуальність кожного українця, так і єдність народу в прагненні до свободи. Центральний образ батика — вогонь — постає як символ незгасимого духу й єдності.

Незважаючи на темні тони, загальна атмосфера батика сповнена надії. Вогонь, який об'єднує фігури, є символом незгасимого духу українського народу.

Батик «Вогонь надії» є яскравим прикладом того, як мистецтво відгукується на сучасні соціально-політичні процеси. Він відображає як індивідуальний досвід, так і колективну пам'ять. Цей твір продовжує традицію українського народного мистецтва як культурного посланця, який зберігає й переосмислює історичну спадщину в контексті сьогодення.

Загалом, батик «Вогонь надії» є потужним свідченням того, як колір може стати мостом між минулим, сьогоденням і майбутнім, відбиваючи складні емоції та ідеї, що турбують суспільство. Цей твір мистецтва не просто красива картина, а скоріше засіб вираження колективної душі, яка прагне до свободи і справедливості, він утверджує ідею стійкості, надії й свободи, що є фундаментальними для української ідентичності.

4.3. Роль кольору у формуванні соціальних рухів і акцій

Кольори в соціальних рухах і акціях є потужними символами, які здатні виражати ідеї, емоції та спільні цінності. Вони виступають не лише естетичними елементами, а й комунікативними засобами, що допомагають формувати ідентичність руху та залучати підтримку.

Кольори стають ключовими елементами візуальної ідентичності соціальних рухів. Вони використовуються для створення впізнаваного образу, який об'єднує учасників навколо спільної мети. Наприклад, кольори можуть символізувати певні цінності чи ідеали, які підтримує рух.

Також, кольори можуть служити засобом комунікації та вираження настрою руху. Вони здатні викликати емоції, спонукати до дій та залучати увагу до важливих питань. Яскраві, насичені барви можуть викликати почуття енергії та боротьби, тоді як темні відтінки часто передають серйозність і глибину проблеми.

Кольори також відіграють важливу роль у протестних акціях. Вони можуть використовуватися для формування єдності та солідарності серед учасників, в історії багато соціальних рухів використовували саме кольори для підкреслення своїх цілей.

Протестувальники часто обирають певні кольори для своїх акцій, що допомагає створити візуальну ідентичність подій. Наприклад, використання червоного кольору під час антиурядових протестів може символізувати гнів і рішучість.

У сучасному світі соціальні медіа стали важливим інструментом для формування та просування соціальних рухів. Кольори використовуються для створення графіки, логотипів і контенту, що дозволяє залучати нових учасників. Яскраві забарвлення можуть привернути увагу і спонукати до поширення інформації про рух, допомагаючи досягти ширшої аудиторії.

Значення кольорів може змінюватися в залежності від культурного контексту. У різних країнах або спільнотах одні й ті ж кольори можуть мати різні асоціації, що робить їх використання в соціальних рухах ще більш складним.

Під час міжнародних кампаній важливо враховувати культурні відмінності у сприйнятті кольору, щоб уникнути непорозумінь і сприяти ефективній комунікації.

Отже, кольори відіграють ключову роль у формуванні соціальних рухів і акцій, служачи потужними символами і засобами комунікації. Вони допомагають створювати візуальну ідентичність, викликати емоції, формувати єдність та привертати увагу до соціальних проблем. У сучасному світі кольори стають ще більш важливими завдяки впливу соціальних медіа, надаючи нові можливості для вираження та поширення ідей.

5. Аналіз сучасних мистецьких практик

5.1. Кейс-стаді: виставки та проєкти, що акцентують на кольорі

Виставки та проєкти, присвячені кольору, є потужним інструментом для дослідження людської психології, культури та естетики.

Колір – це потужний інструмент, який здатний викликати емоції, створювати атмосферу та передавати глибокі смисли. У сучасному мистецтві все частіше зустрічаються виставки та проєкти, які ставлять колір у центр уваги. Вони досліджують його символіку, взаємодію з іншими елементами композиції та вплив на глядача.

Сучасне українське мистецтво багате на яскраві кольорові рішення, які не просто прикрашають роботи, а й несуть глибокий зміст, передають емоції та відображають особливості нашого часу. Колір у мистецтві – це потужний інструмент, який здатний викликати різноманітні відчуття та асоціації.

Сучасний світ, що стрімко змінюється, змушує митців знаходити нові форми й змісти у відображенні реального простору, що впливатимуть на сприйняття глядачів, на їхній світ емоцій і почуттів. Сучасне мистецтво України представлено цілим сузір'ям талановитих митців з цікавими ідеями та світосприйняттям.

Один із найвідоміших художників українського сучасного мистецтва, який активно працює з кольором – Анатолій Криволап. Майстер нефігуративного живопису. У живописі митець створив власний впізнаваний та неповторний стиль, що базується на відчутті кольору [15].

Художник майстерно володіє кольором, використовуючи його не лише для зображення об'єктів, але й для передачі емоцій, створення особливої атмосфери та вираження глибоких філософських ідей. Кожна його робота – це ціла симфонія кольорів, яка пробуджує в глядачі різноманітні почуття.

Ще одна багатогранна особистість, найвідоміший сучасний український митець в усьому світі - Олександр Ройтбурд. У його роботах колір часто використовується як засіб для вираження емоцій та створення експресивних образів.

Роботи київського художника, Василя Цаголова, також відрізняються яскравими кольоровими плямами та геометричними формами, які створюють відчуття руху та енергії.

Світ декоративно-прикладного мистецтва постійно розвивається, а українські майстри демонструють неймовірний талант і креативність, працюючи з кольором. Їхні роботи – це не просто предмети побуту, а справжні твори мистецтва, які прикрашають інтер'єри та наповнюють їх теплом і радістю.

Варто відзначити таких сучасних майстрів декоративно-прикладного мистецтва:

Ольга Пильник – це талановита художниця-кераміст, яка вміло поєднує глину та колір, створюючи унікальні та яскраві роботи. Її роботи часто називають постмодерними скульптурами в кераміці, що свідчить про оригінальний підхід до матеріалу та форми. Ольга Пильник не боїться експериментувати з кольором, створюючи динамічні та життєрадісні композиції.

Сергій Махно – це не просто кераміст, а справжній майстер, який вміло поєднує традиційні українські ремесла з сучасним дизайном. Його роботи відрізняються яскравими, насиченими кольорами та унікальними текстурами.

Кожен колір у його творах несе певний символічний зміст, відтворюючи глибину української культури та історії. За допомогою кольору Махно передає широкий спектр емоцій, від спокою та гармонії до енергії та динаміки. Колір у творах Махно не просто прикраса, а

інструмент для створення багат шарових композицій, які розкриваються при детальному розгляді.

Євгенія Липовецька є однією з найцікавіших сучасних українських мисткинь, які працюють у техніці художнього текстилю. Її роботи відзначаються яскравим, насиченим кольором та глибокою символікою.

Липовецька вміло поєднує різноманітні кольори, створюючи складні та багат шарові композиції. Кожен колір у її роботах має свою символіку та емоційне забарвлення. Її роботи часто містять відсилання до української міфології та народних традицій. Образи, які вона використовує, мають багаторівневий зміст і відкривають широкі можливості для інтерпретації.

Липовецька не обмежується традиційними матеріалами для текстилю. Вона активно експериментує, поєднуючи різні фактури та техніки, що робить її роботи унікальними.

Щоб повністю відчувати силу кольору в сучасному українському мистецтві, варто відвідати спеціалізовані виставки та проєкти. Їх регулярно проводять в українських галереях, музеях та культурних центрах. Ось декілька ідей для пошуку подібних подій:

- PinchukArtCentre: цей центр сучасного мистецтва часто організовує виставки, присвячені українським художникам, які працюють з кольором. Це не лише простір для виставок, а й своєрідна лабораторія, де сучасні художники експериментують з кольором, формою та змістом. Кожна виставка – це діалог між митцем та глядачем, де колір стає мовою, яка розповідає історії, викликає емоції та провокує думки.
- Мистецький Арсенал: це один з найвідоміших культурних центрів України, який вже багато років є платформою для презентації сучасного українського мистецтва. Особливістю Мистецького Арсеналу є акцент на кольорі. Українські митці завжди славилися своїм яскравим та емоційним баченням світу, і саме цей аспект

знаходить своє втілення у виставкових проектах комплексу. Масштабні виставки поєднують різноманітні мистецькі практики та напрямки.

- Галереї Києва, Львова, Одеси та інших міст: вони часто представляють роботи молодих та талановитих художників. Численні мистецькі галереї регулярно проводять виставки, присвячені кольору.

Київ, як культурний центр України, пропонує безліч можливостей для знайомства з сучасним мистецтвом. Багато галерей столиці регулярно організовують виставки, акцентуючи на кольорі.

1. Voloshyn Gallery – одна з найвідоміших галерей Києва, яка часто представляє роботи молодих українських художників, що експериментують з кольором та формою.
2. Ізоляція – це не просто галерея, а цілий культурний центр, який проводить різноманітні мистецькі проекти, включаючи виставки, що досліджують колір як мову.

Львів, з його багатою історією та архітектурою, є містом контрастів. Сучасне мистецтво у Львові гармонійно поєднується з класичними традиціями, а колір слугує мостом між минулим і сьогоденням.

1. Львівська національна галерея мистецтв – це один з найстаріших мистецьких музеїв України, який має у своїй колекції багато творів, де колір відіграє важливу роль.
2. Дзига – це сучасний мистецький центр, який проводить різноманітні виставки, включаючи персональні виставки молодих українських художників, які досліджують тему кольору.

Одеса, з її неповторним колоритом та морським повітрям, завжди надихала художників. Колір в одеському мистецтві часто асоціюється з морем, небом та сонцем.

1. Одеський художній музей – один з найстаріших музеїв України, який має у своїй колекції роботи багатьох українських художників, які працювали з кольором.
2. Галерея ARTODESSA – це сучасна галерея, яка регулярно проводить виставки, присвячені сучасному українському живопису.

Відомими є такі виставки та проєкти:

- «Емоції в кольорі» - виставка творчих студентських робіт, де колір використовується для вираження різних емоційних станів.
- «Кольори свободи» - благодійний проєкт, який об'єднує митців для створення картин у національних кольорах, підкреслюючи єдність та боротьбу за свободу. Унікальна ініціатива, яка об'єднує 100 українських художників задля підтримки України у важкий час. Проєкт включає 200 картин, створених митцями з різних куточків країни, що символізують свободу, єдність та незламність українського духу. Картини представлені в рамках виставки, і кожен охочий може долучитися до благодійної ініціативи, підтримуючи цей проєкт. Ідея та організація належать Ігорю Куцію, архітектору, який виступає ініціатором цього мистецького заходу. Завдяки таким проєктам мистецтво не тільки надихає, але й стає потужним інструментом допомоги та підтримки [14].
- Інсталяції та арт-об'єкти: багато сучасних художників створюють інсталяції, де колір є основним елементом, створюючи занурюючі та інтерактивні враження.
- Дизайн-проєкти: В дизайні інтер'єрів, моді, графічному дизайні колір використовується для створення естетично привабливих та функціональних рішень.

Отож, виставки та проекти, що акцентують на кольорі, є важливою частиною сучасного мистецтва. Вони дозволяють нам глибше пізнати себе та світ навколо, відкриваючи нові грані сприйняття реальності.

Також, вони є багатограним і цікавим об'єктом для дослідження. Комплексний аналіз таких кейсів дозволяє глибше зрозуміти роль кольору в мистецтві, культурі та повсякденному житті.

Сучасні зміни у виставковому мистецтві зосереджуються на адаптації до швидкоплинних культурних і технологічних тенденцій, що вимагають від виставкових просторів бути гнучкими та реактивними до нових форм мистецького вираження. Виставки тепер виступають як інструменти для обговорення глобальних питань, від екологічної кризи до соціальної справедливості, відображаючи роль мистецтва як каталізатора громадської свідомості та змін.

Враховуючи цю динаміку, виставки сьогодні стають частинами ширшого дискурсу, де кожен експонат і кожна кураторська концепція можуть впливати на сприйняття і розуміння мистецтва в глобальному контексті. Це підкреслює важливість аналізу історичного виміру та відслідковування сучасних змін у виставковому мистецтві як засобу культурного реагування та адаптації до світу, що змінюється [36].

5.2. Видатні українські митці про значення кольору в їх творчості

Колір – це мова, якою говорять усі митці. Він викликає емоції, створює атмосферу та передає глибокі смисли. Для українських художників колір має особливе значення, оскільки він пов'язаний з історією, культурою та природою нашої землі.

Марія Примаченко говорила, що кожен її колір – це квітка, кожна квітка – це пісня. Вона малює те, що бачить уві сні, те, що чує серцем. Марія Примаченко відома своїми яскравими, символічними роботами, де кожен колір несе глибокий символічний зміст.

За словами Казимира Малевича, Чорний квадрат – це не просто форма, це безмежність, це всесвіт. Хоча Малевич відомий своїми ахроматичними роботами, колір для нього був важливим інструментом дослідження простору та часу.

Олександра Архипенко казав, що колір – це музика для очей. Він створює ритм і гармонію. Архипенко експериментував з різними матеріалами та кольорами, створюючи скульптури, які були справжніми симфоніями форми і кольору.

Чому колір так важливий для українських художників?

Українське мистецтво має багату історію, яка відображається у використанні кольору. Яскраві народні костюми, писанки, розписи – все це свідчить про любов українців до кольору.

Українська природа багата на різноманітні кольори. Художники черпають натхнення з пейзажів, квітів, дерев, створюючи картини, які відображають красу рідної землі.

Колір – це невід'ємна частина українського мистецтва. Він є мовою, яка об'єднує художників і глядачів, створюючи емоційний зв'язок між ними. Вивчаючи використання кольору в творчості українських митців, ми глибше розуміємо їхню культуру, історію та душу.

5.3. Арт-проекти сучасного українського мистецтва та їх кольорова палітра

Сучасне українське мистецтво – це динамічний та багатогранний феномен, який постійно розвивається та трансформується. Сьогодні українські митці активно експериментують з різними формами, матеріалами та концепціями, створюючи унікальні та актуальні роботи.

Живопис: сучасний український живопис характеризується різноманітністю стилів та технік. Від реалізму до абстракціонізму, від

класичної олійної техніки до цифрового мистецтва – сучасні художники використовують всі можливі засоби для вираження своїх ідей.

Сучасні художники не обмежуються традиційною кольоровою палітрою. Вони часто використовують яскраві, неонові кольори, контрастні поєднання, а також монохромні композиції. Колір стає важливим інструментом для створення емоційного настрою та передачі змісту. Твори таких художників, як Олександр Ройтбурд та Роман Мінін, відомі своїми яскравими кольоровими рішеннями та експресивністю.

Інсталяції: це об'ємні композиції, створені з різних матеріалів, які занурюють глядача в певний простір та атмосферу. Сучасні українські інсталяції часто мають соціальну або політичну тематику.

Кольорова палітра інсталяцій може бути дуже різноманітною, залежно від задуму художника. Часто використовуються контрастні кольори, монохромні рішення або природні матеріали. Роботи таких художників, як Олег Тістол, Влада Ралко, відомі своїми масштабними інсталяціями, які часто використовують кольорові рішення для створення сильного емоційного ефекту.

Перформанс: це вид мистецтва, в якому художник використовує своє тіло, голос та простір для створення тимчасової вистави. Сучасні українські перформанси часто мають інтерактивний характер і залучають глядачів до участі.

Кольорова палітра в перформансі може бути дуже різноманітною, залежно від задуму художника. Часто використовуються костюми, грим та декорації певних кольорів для створення образів та символів. Роботи таких художників, як Анастасія Попова, Роман Гірник, відомі своїми провокативними та політично заангажованими перформансами.

Відеоарт: це вид мистецтва, в якому художники використовують відеокамеру та комп'ютерні технології для створення відеороликів.

Сучасні українські відеоартисти часто експериментують з різними форматами та жанрами.

Кольорова палітра у відеоарті може бути дуже різноманітною, залежно від задуму художника. Часто використовуються спецефекти, монтажні прийоми та кольорокорекція для створення особливої атмосфери. Роботи таких художників, як Вадим Козаченко, Анна Чередниченко, відомі своїми експериментальними відеороботами, які грають з кольором та формою.

Тенденціями сучасного українського мистецтва є соціальна критика (багато сучасних українських художників звертаються до актуальних соціальних проблем, таких як війна, екологія, гендерна рівність); інтерактивність (роботи часто передбачають взаємодію глядача, залучаючи його до процесу творення мистецтва); мультимедійність (поєднання різних видів мистецтва (живопису, скульптури, відео, звуку) в одному творі) та цифрові технології (активне використання цифрових технологій для створення та презентації мистецтва).

Сьогодні сприйняття сучасного мистецтва максимально проходить через образотворчі візії, які у своїй більшості навіяні цифровим мистецтвом, експериментальним живописом та арт-об'єктами [35].

Сучасне українське мистецтво – це динамічний і багатогранний феномен, який відображає складні процеси, що відбуваються в суспільстві. Кольорова палітра в сучасному мистецтві виконує важливу роль, створюючи емоційний настрій, передаючи зміст та підкреслюючи ідею художника.

6. Кольори в сучасному мистецтві: тенденції та інновації

6.1. Використання нових технологій у кольоровому мистецтві

Світ мистецтва в Україні активно розвивається, і тема кольору є однією з найпопулярніших серед митців. Кольорове мистецтво дозволяє

експериментувати з палітрою, створювати динамічні композиції та виражати абстрактні ідеї.

Сучасні графічні редактори пропонують мільйони кольорів, дозволяючи художникам створювати неймовірно деталізовані та реалістичні зображення. Технології 3D-моделювання та друк дозволяють перетворити цифрові малюнки в об'ємні об'єкти, створюючи унікальні скульптури та інсталяції.

В сучасному мистецтві України активно інтегрують нові технології, які перетворюють традиційне кольорове мистецтво на динамічний та інтерактивний вимір. Українські художники використовують цифровий живопис, де створюють роботи за допомогою графічних планшетів, програм для цифрового малювання. Це дозволяє експериментувати з кольором, текстурою та композицією, а також створювати анімовані та інтерактивні твори.

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовлюють істотні зміни в усіх сферах суспільного розвитку. У результаті технічної еволюції відбулися кардинальні зміни в усіх областях людської діяльності, зокрема і в мистецтві. У статті «Цифровий живопис як інноваційна технологія у мистецькій освіті» розглядається поняття цифрового живопису, короткі історичні відомості його становлення та роль, як інноваційної технології в мистецькій освіті [1].

Тенденція «віртуальна та доповнена реальність» відкриває нові можливості для художників та створює захоплюючий досвід для глядачів. За допомогою VR-шоломів та смартфонів художники створюють інтерактивні інсталяції, які дозволяють глядачам зануритися у світ мистецтва та взаємодіяти з ним.

Для створення унікальних композицій, для генерації нових образів, аналізу стилів митці користуються алгоритмом штучного інтелекту. А для того, щоб залучити глядачів до активної участі у творчому процесі,

художники створюють об'єкти, які реагують на дотик, звук або рух, тобто інтерактивні об'єкти. У сучасному кольоровому мистецтві світлові інсталяції не менш важливі, адже світлодіодні стрічки, проєктори та інші світлові прилади потрібні художникам для створення динамічних інсталяцій, які змінюють свій вигляд залежно від часу доби та взаємодії з оточенням.

Використання нових технологій дозволяє художникам розширювати свої можливості, експериментувати з різноманітними матеріалами та техніками, створювати роботи великих масштабів та складності. Більш доступним та цікавим мистецтво робить інтерактивність. Інтерактивні роботи дозволяють глядачам ставати активними учасниками творчого процесу. Не менш важливу роль у мистецтві відіграє глобалізація, тобто поширення його в інтернеті, що дозволяє українським художникам представляти свої роботи на міжнародній арені. Об'єднання мистецтва з наукою, дизайном та іншими сферами, тобто мультидисциплінарність, відкриває нові перспективи для розвитку творчості.

Викликом для художників є збереження унікальності. У світі цифрових технологій важливо зберегти авторський стиль та унікальність кожної роботи. Ще одним із викликів є технічні навички, так як для ефективного використання сучасних технологій художникам потрібно постійно вдосконалювати свої цифрові навички.

Також, використання нових технологій у кольоровому мистецтві відкриває нові горизонти для творчості та дозволяє українським художникам зайняти своє місце на світовій арт-сцені.

Можна зробити висновок, що сучасні технології не лише змінили наше повсякденне життя, а еволюціонували світ мистецтва. Особливо відчутний вплив технологій на кольорове мистецтво, відкриваючи перед художниками нові можливості та виклики. Однак, важливо пам'ятати, що

технології - це лише інструмент, а справжнє мистецтво народжується в душі художника.

Михайло Тимчук знаний своєю майстерністю у сфері гончарства. Він вдається до класичних методів виготовлення кераміки, але експериментує з формами, кольорами й функціональністю, перетворюючи звичайні вироби на справжній сучасний арт-об'єкт. Його роботи часто виставляються як приклад вдалого поєднання старовинних технік із сучасним дизайном [2].

Ярослава Ткачук відома своєю роботою в області текстильного дизайну. Вона інтегрує традиційні українські мотиви з сучасними текстильними технологіями, створюючи унікальні тканини, які використовуються як у побутовому текстилі, так і в моді. Її авторські колекції відзначаються інноваційністю та глибоким знанням української текстильної традиції [8].

Олесь Дзиндра відомий своїми інноваційними роботами зі скла, які поєднують традиційні техніки з сучасними дизайнерськими рішеннями, його роботи характеризуються використанням яскравих кольорів і складних форм, що часто відображають українську природу і культурні символи. Авторські виставки в Україні та за кордоном заслуговують великої уваги й визнання [12].

Ці митці відіграють ключову роль у формуванні візуальної ідентичності України, інтегруючи національні традиції з сучасними глобальними тенденціями [11].

6.2. Експерименти з кольором у декоративно-прикладному мистецтві

Колір — це мова мистецтва, а декоративно-прикладне мистецтво — це полотно, на якому можна розкрити всю палітру емоцій та ідей. Експерименти з кольором у цій галузі є невід'ємною частиною творчого

процесу, що дозволяє майстрам створювати унікальні та виразні твори. Експериментувати з кольором можна нескінченно.

Колір є дуже важливим у декоративно-прикладному мистецтві, він показує виразність, емоційність, функціональність роботи художника. Кожен колір викликає певні емоції та асоціації, а правильне поєднання їх дозволяє передати настрій, створити атмосферу та викликати певні відчуття у глядача. Колір допомагає виділити форму, текстуру та деталі виробу, роблячи його більш помітним та привабливим. У деяких видах декоративно-прикладного мистецтва колір має практичне значення. Він може впливати на створення комфортного середовища.

Майстри проводять різні експерименти з кольором у своїх роботах, застосовуючи нестандартні поєднання, тобто поєднують кольори, які на перший погляд здаються несумісними, створюючи несподівані та ефектні композиції. Додаткового змісту виробу надає використання кольорів, які мають певне символічне значення в різних культурах, тобто застосування кольорової символіки. Деякі майстри проводять кольорову терапію у своїх роботах, вони створюють вироби, які мають лікувальний ефект завдяки використанню певних кольорів.

У сучасних митців декоративно-ужиткового мистецтва, заснованого на експериментах з кольором, існує багато прикладів. Це райдужні вітражі, де скляні панелі розфарбовані у всі кольори веселки, також, меблі, пофарбовані в незвичайні кольори або прикрашені яскравими малюнками, текстильні вироби з градієнтами, тобто з плавним переходом від одного кольору до іншого, та різні скульптури з кольорового скла.

Колір у декоративно-прикладному мистецтві є потужним інструментом для художників, які безмежно експериментують з кольором. Це нескінченний процес пошуку нових виразних засобів. Кожен з митців, працюючи з кольором, створює свій унікальний світ, який надихає та вражає.

6.3. Перспективи розвитку кольорової палітри в українському мистецтві

Кольорова палітра в українському мистецтві завжди була багатою та символічною. Від яскравих барв народних вишиванок до стриманих тонів іконопису — кожен колір має своє значення та відображає коди нації. Розвитку кольорової палітри в сучасному українському мистецтві сприяють збереження традицій та інновацій.

Останні роки спостерігається зростаючий інтерес до традиційної української палітри. Митці все частіше звертаються до народних орнаментів, вишиванок та ікон, шукаючи в них натхнення для своїх робіт. Завдяки сучасним технікам та матеріалом, традиційні кольори отримують нове життя. Митці працюють з різними носіями, поєднуючи традиційні українські мотиви з абстрактними формами та сучасними матеріалами. А для створення нових образів та символів українські художники використовують колір як засіб їх вираження. Це дозволяє відобразити сучасні реалії та виклики, які стоять перед українським суспільством.

Великий вплив на українських художників мають світові тренди в мистецтві та культурний обмін. Українське мистецтво не існує в ізоляції. Взаємодія з іншими культурами збагачує палітру українського мистецтва. Митці запозичують кольори та символи з інших культур, створюючи нові, унікальні образи.

Колір виступає потужним інструментом для вираження ідентичності. Українські художники використовують колір для створення образів, які символізують боротьбу за свободу, незалежність та єдність. Використовується кольорова палітра і для відображення соціальних та політичних проблем, які хвилюють суспільство.

Інтерактивне мистецтво, екологічно чисті матеріали, віртуальна реальність — це напрямки розвитку кольорового мистецтва. Використання світлодіодних технологій та інші інтерактивних елементів дозволить

створювати динамічні композиції, в яких колір буде змінюватись залежно від взаємодії глядача. А природні барвники та екологічно чисті матеріали, які набувають все більшої популярності, дозволять створити мистецтво не тільки красиве, але і відповідальне. Колір може стати потужним інструментом для створення віртуальних світів та інтерактивних інсталяцій.

Перспективи розвитку кольорової палітри в українському мистецтві безмежні. Збереження традицій та інновацій, вплив світових трендів та культурний обмін, соціальні та політичні контексти — ось основні напрямки, в яких розвивається сучасне українське мистецтво. Кольори продовжуватимуть надихати художників та створювати нові, унікальні образи, які відображатимуть думку українського народу.

Висновок

Колір — це не просто фізична характеристика світла, а й потужний інструмент комунікації, який несе в собі глибокий культурний і соціальний зміст. У кожній культурі колір асоціюється з певними емоціями, ідеями та символами. Загалом, семантика кольору в Україні — це динамічна система, яка постійно розвивається і збагачується новими значеннями.

Колір — це палітра життя, його різноманітність і різнобарвність. За кольорами ми пізнаємо культуру різних народів, традиції та звичаї різних епох. Кожен окремий колір несе свою генетично інформацію, надає певному предмету чи об'єкту відповідного символічного значення. І кожне значення є цілісним, що надає певному художньому витвору рис гармонійності та естетичної краси [19].

Семантика кольору в сучасному українському дискурсі є динамічною і багатогранною. Кольори використовуються як потужний інструмент комунікації, який допомагає формувати ідентичності, виражати емоції і передавати значення. Розуміння семантики кольору є важливим для аналізу сучасних соціальних процесів в Україні. То ж, семантику кольору варто вивчати для розуміння культури, її цінностей. Це великий вплив на особистісний розвиток кожного з нас. Знання семантики кольору дозволяє створювати більш ефективні візуальні повідомлення, тобто ефективніше користуватися сучасними комунікаціями.

Багато сучасних художників звертаються до традиційних українських символів і кольорів, надаючи їм нового сучасного звучання, а використовуючи нестандартні матеріали, створюють інтерактивні та багатовимірні роботи. Завдяки своєму унікальному поєднанню традицій та сучасності, українське мистецтво зробило значний внесок у світову культуру. Українські художники активно виставляються на міжнародних виставках, їхні роботи представлені в провідних музеях світу.

Розуміння семантики і символіки кольору допомагає глибше проникнути в особливості української культури, а також сприяє активному використанні кольору в різних сферах діяльності, від мистецтва до маркетингу.

У сучасному соціально-гуманітарному дискурсі України колір набуває особливого значення, відображаючи складну історію, культурні особливості та сучасні виклики нашої країни.

Колір має величезний потенціал для формування позитивного іміджу України, зміцнення національної ідентичності та створення більш привабливого та комфортного життєвого простору. Свідоме використання кольору може допомогти нам побудувати сильну та процвітаючу країну. Українські дизайнери все частіше використовують національні кольори та символи у своїх колекціях, популяризуючи українську культуру за кордоном.

Загалом, вивчення семантики і символіки кольору – це подорож у захопливий світ, де кожен відтінок має свою мову та розповідає свою історію. Ось чому це так важливо для кожного з нас.

Аналізуючи значення кольору в різних контекстах, студенти навчаються виявляти прихований сенс і будувати логічні висновки, а для митців колір – інструмент для передачі емоцій, ідей та створення особливої атмосфери в творі мистецтва. Знання символіки кольору дозволяє митцям використовувати колір не тільки для створення красивих композицій, а й для передачі глибинних смислів, розробити свій неповторний стиль і виділитися серед інших. За допомогою кольору митець може встановити емоційний зв'язок зі своїм глядачем, викликаючи в нього певні почуття та асоціації.

Варто зазначити, що вивчення семантики та символіки кольору – це ключ до розуміння себе і оточуючого світу, до ефективної комунікації та самовираження, у контексті війни є важливим інструментом для розуміння

сучасних конфліктів, їх причин та наслідків. Це допомагає нам критично оцінювати інформацію, протистояти маніпуляціям та будувати більш мирне майбутнє. Незалежно від того, ким ви є – студентом чи митцем – знання мови кольору зробить ваше життя яскравішим і насиченішим.

Батик «Вогонь надії» дійсно є вдалим прикладом того, як колір може виражати складні емоції та концепції, особливо в контексті сучасних подій в Україні.

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження семантики та символіки кольору в контексті сучасного соціально-гуманітарного дискурсу України. Проведений аналіз дозволив виявити глибокий вплив кольорової символіки на формування культурної, національної та соціальної ідентичності в українському суспільстві.

Основними висновками дослідження є:

Колір в українському соціальному та мистецькому контекстах виступає засобом вираження складних емоцій, ідей та цінностей. Наприклад, синьо-жовті барви символізують єдність і суверенітет, червоний і чорний — боротьбу за свободу та національну ідентичність, а білий — чистоту й духовне оновлення.

Сучасні соціально-політичні події, зокрема війна в Україні та виклики, пов'язані з збереженням національної ідентичності, вплинули на використання кольору в мистецтві, активізмі та масовій культурі, він став елементом візуального наративу, який передає драматизм подій і колективну надію на краще майбутнє.

Українські митці активно використовують кольорову символіку для осмислення сучасних викликів. Зокрема, батик, графіка, живопис та перформанси збагачують гуманітарний дискурс новими образами, де колір стає інструментом створення культурного діалогу між минулим, сучасністю та майбутнім.

У роботі показано, що сучасне використання кольору тісно пов'язане з народною традицією, а його символіка, яка історично формувалася в декоративно-ужитковому мистецтві (вишивка, писанкарство, петриківський розпис), адаптується до нових умов, зберігаючи свою актуальність і значущість.

Колірна символіка сприяє формуванню спільної ідентичності як на локальному, так і на національному рівнях. Використання кольору в протестах, символах громадських рухів і культурних ініціативах підкреслює важливість кольору як інструмента солідаризації.

Практичним значенням роботи є те, що результати дослідження можуть бути використані у культурологічних, мистецтвознавчих та соціологічних дослідженнях. Крім того, висновки можуть сприяти розвитку українського мистецтва та інтеграції кольорової символіки в освітні, культурні та соціальні проекти.

Перспективами подальших досліджень є розширення аналізу символіки кольору у глобальному соціально-гуманітарному контексті, поглиблене вивчення взаємозв'язку кольору та емоцій у сучасному українському мистецтві, дослідження ролі кольорової символіки в цифрових комунікаціях і соціальних мережах.

Таким чином, кольорова семантика та символіка в сучасному соціально-гуманітарному дискурсі України є невід'ємною частиною осмислення суспільних процесів, відображаючи колективні переживання, ідеї та прагнення до гармонійного майбутнього.

Список використаної літератури

1. Алтухова А. В. Цифровий живопис як інноваційна технологія у мистецькій освіті / А. В. Алтухова, Т. М. Червяк // Мистецька освіта у міждисциплінарному вимірі [Електронне видання] : матеріали || Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Хар-ків, 13-14 черв. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [за заг. ред. О. О. Матвєєвої]. - Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. - С. 51- 57.
2. Антонович Є. Етноренесанси в культурі ХХ ст. та їхні етнодизайнерські виміри. Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст: збірн. наук. праць / упорядн. і відп. ред. Є. Антонович. Полтава: ПНПУ, 2015. Кн.1. С. 7-11.
3. Балтазюк І. Символьна мова кольорів первісної гармонії в живописі київських митців кінця ХХ - початку ХХІ століття. Актуальні питання гуманітарних наук, 2022. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_1/10.pdf
4. Бондар І. О. Теорія кольору: навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.051501 «Видавничо-поліграфічна справа» / І. О. Бондар. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. С. 164
5. Бондур В.І. Символіка у народному мистецтві. Молодий вчений, 2024. С. 27-29
6. Веретільник Т. І., Мисник Л. Д., Капітан Р. Б., Мамонов Ю. П., Манзюра О. В. Основи теорії кольору. Навчально-методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня бакалавра спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія» усіх форм навчання. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : ЧДТУ, 2020. С. 130
7. Гулей О. В. Категорія колір у змісті навчання декоративно-прикладному мистецтву майбутніх фахівців образотворчого мистецтва. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2018. 150-156 с.

8. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: монографія. Харків: ХДАДМ, Колорит, 2005. 244 с.
9. Долеско С. Особливості семантики синього та жовтого кольору в одязі українців в період російсько-української війни (2022 р.) Молодий вчений. Міждисциплінарні дослідження: гуманітарні та природничі науки. 2022. С. 7-10.
10. Домненко Т., Зіненко Т. Семантика кольору в контексті культури української вишивки. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2016. № 43(1). С. 141-146.
11. Дяченко А. В. Значення українських митців у розвитку художньо-промислового мистецтва. Редакційна колегія ПРИЙМИЧ Михайло Васильович, 2024. 37 с.
12. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст: зб. наук. пр. / редкол.: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко й ін. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2015. С. 577
13. Історія та значення кольорів. URL: https://eskarо.ua/shkola_krasok/publikacii/poznavatelno_ukr/history_and_meaning_of_flowers_ukr/ (дата звернення 11.10.2024).
14. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». Київ: Либідь, 2005. С. 280
15. Ковтун Л. І. Український колористичний код світотворення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство 13, 2009. С. 49-52
16. Корницька Л. А. Семантика кольору у декоративному мистецтві українців. Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених.

17. Котубей О. Never Again Gallery: Українські художники переосмислили плакати часів Другої світової війни [Електронний ресурс] / Олеся Котубей // Суспільне Культура. - 2022. - Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/225197-never-again-gallery-ukrainski-hudozniki-pereosmislili-plakati-casiv-drugoi-svitovoi-vijni/>.
18. Лятуринська О. Зібрані твори. Вид. Організації Українок Канади відділ Торонто-місто, 1983 р.
19. Ляшенко О. А. Семантика відтінків червоного кольору в поезії циклу «Минуле» Д. Фальківського (до ідеї цілісності), Київ.
20. Марчук Л. Символіка як метафоричне сприйняття та вербалізація навколишнього світу/ Л. Марчук, О. А. Копусь// Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 50. - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. - С. 113-117.
21. Овсійчук В. Українське малярство Х-ХVIII століть. Проблеми кольору. Львів: Інст. народознавства НАН України, 1996. 479 с.
22. Олішевська Т. М. Порівняльний аналіз символіки кольору стилю Готики та доби Відродження. Наукові розробки молоді на сучасному етапі, 2018. 372 с.
23. Отич О. Колір як емоційно-змістовий код культури. Рідна школа 1, 2017. С. 18-22
24. Пилипчук О. Д. Взаємодія кольору і форми як інструмент в сучасному мистецтві та проектуванні (на прикладі аптеки в м. Києві) / О. Д. Пилипчук //Сучасні проблеми архітектури та містобудування :наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. ; відп. ред. М. М. Дьомін. - Київ : КНУБА, 2012. - Вип. 31.- С. 72-77. - Бібліогр. : 8 назв.
25. Поліщук А. А. Кольорознавство. Робоча програма навчальної дисципліни / А. А. Поліщук. — К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2015 р. С. 25.

26. Прищенко С. В. Візуальна мова кольору: авторська концепція комплексного дослідження. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. драць. 2020. Вип. 37. С. 16-21.
27. Прищенко С. В., Прищенко М. О. Семантика кольору у рекламному дизайні: культурологічні та комунікативні аспекти. Парадигма пізнання: Гуманітарні питання №4 (7). Інститут реклами, Київ, 2015. С. 1-25.
28. Прокопович Т. А. Емоційна стабільність як умова прояву соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості : дис. канд. псих. наук : 19.00.1 / Прокопович Тетяна - Луцьк, 2015. С. 208.
29. Прокопович Т. А., Галькун Т. Д. Живопис в умовах воєнного часу. Як змінилося мистецтво підчас війни – колористика, тенденції, сюжет. Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2022. С. 99-102.
30. Психологія кольору. Роль кольору в нашому житті. URL: <https://lihtaryk.com.ua/psihologiya-koloru-rol-koloru-v-nashomu-zhitti/> (дата звернення 16.10.2024 р.)
31. Сладкий Д. Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. Політичний менеджмент. 2008. С. 110-119.
32. Сотник Л. І. Колір і його значення в мистецтві. Вісник ХДАМД: [Наук. Журнал]. – Х.: ХДАМД 6, 2015 р. С. 32-36
33. Спіжова А. В. Соціокультурний аспект тлумачення кольорів при формуванні полікультурної компетентності майбутніх дизайнерів одягу. Київ «Аграр Медіа Груп», 2011.
34. Степовик Д. Українсько-болгарські мистецькі зв'язки / Інст. мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського. Київ: Наукова думка, 1975. 215 с.

35. Стрельцова С. В. Мистецькі інновації Олега Денисенка: технологічні пошуки. АРТ-платФОРМА 8 (2), 2023. С. 273-294.
36. Титаренко В., Срібна Ю., Нагорна Н. Аналіз історичного виміру та сучасних змін у виставковому мистецтві. Суспільство та національні інтереси, 2024.
37. Тканко З. Колір як засіб вираження в мистецтві та моді. Вісник Львівської національної академії мистецтв, 2010. С. 128-138
38. Федічев В. Колір у мистецтві скульптури. Вісник Львівської національної академії мистецтв, 2017. С. 142-154.
39. Цюпка О. Колір в образотворчому мистецтві. Сучасні соціокультурні процеси: компетентнісно-аксіологічний аспект, 2010. С. 207.
40. Ямборко О.Я. Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960-1990-их рр. Львівська національна академія мистецтв, 2007
41. AIC, International Colour Organization. URL: <https://aic-color.org> (дата звернення: 08.09.2024 р.)